

Spis treści

Wprowadzenie	3
Podziękowania	9
Przegląd holograficzny	11
Część 1	
Wprowadzenie do badań	25
1 Działalność badawcza człowieka a nauka	27
Wprowadzenie	28
W poszukiwaniu rzeczywistości	29
Zwykła działalność badawcza człowieka	29
Tradycja	30
Autorytet	31
Błędy w badaniach oraz jak ich uniknąć	31
Co rzeczywiście jest rzeczywiste?	33
Podstawy nauk społecznych	36
Teoria zamiast filozofii czy wiary	36
Prawidłowości społeczne	37
Zbiorowości zamiast jednostek	39
Język zmiennych	40
Trochę dialektyki badań społecznych	45
Wyjaśnianie idiograficzne i nomotetyczne	45
Teoria indukcyjna i dedukcyjna	46
Dane jakościowe i ilościowe	48
Etyka w badaniach społecznych	50
Dobrowolne uczestnictwo	50
Nie krzywdzić badanych	50
Główne zagadnienia	51
Kluczowe pojęcia	52
Pytania i ćwiczenia	52
Dodatkowe lektury	52
Socjologiczna strona w sieci	52
Infotrac College Edition	53
2 Paradygmaty, teoria i badania społeczne	54
Wprowadzenie	55
Kilka paradygmatów nauk społecznych	56

Makroteoria i mikroteoria	57
Wczesny pozytywizm	57
Darwinizm społeczny	58
Paradygmat konfliktu	59
Symboliczny interakcjonizm	60
Etnometodologia	60
Funkcjonalizm strukturalny	61
Paradygmaty feministyczne	62
Racjonalna obiektywność raz jeszcze	63
Elementy teorii społecznej	66
Powrót do dwóch systemów logicznych	67
Tradycyjny model nauki	67
Rozumowanie dedukcyjne i indukcyjne - zilustrowane na przykładzie	70
Kontrast ujęty graficznie	73
Budowa teorii dedukcyjnej	75
Zaczynamy	75
Tworzenie własnej teorii	75
Przykład teorii dedukcyjnej: sprawiedliwość dystrybucyjna	76
Budowa teorii indukcyjnej	78
Przykład teorii indukcyjnej: dlaczego ludzie palą marihuanę?	78
Związki między teorią a badaniami	79
Główne zagadnienia	81
Kluczowe pojęcia	82
Pytania i ćwiczenia	82
Dodatkowe lektury	82
Socjologiczna strona w sieci	83
Infotrac College Edition	83
3 Pojęcie przyczynowości w badaniach społecznych	84
Wprowadzenie	85
Determinizm a nauki społeczne	85
Przyczynowość w naukach przyrodniczych	85
Znajdowanie przyczyn w naukach społecznych	85
Nie ma powodu bez powodu	86
Determinizm we właściwych proporcjach	87
Przyczynowość w idiograficznych i nomotetycznych modelach wyjaśniania	88
Kryteria przyczynowości	91
Przyczyny konieczne i wystarczające	96
Błędy w rozumowaniu na temat związków przyczynowych	97
Prowincjonalizm	98
Pochopne wnioski	99
Wątpliwa przyczyna	99
Przemilczane dowody	99
Fałszywy dylemat	99
Połączenie pomiaru z ustalaniem związków	100

Praktyczne problemy przy pomiarze zmiennych i ustalaniu związków między nimi	100
Przykład pomiaru i związku między zmiennymi	102
Główne zagadnienia	103
Kluczowe pojęcia	103
Pytania i ćwiczenia	103
Dodatkowe lektury	104
Socjologiczna strona w sieci	104
Infotrac College Edition	105

Część 2

Struktura procesu badawczego 107

4 Plan badań 109

Wprowadzenie	110
Trzy cele badań	110
Eksploracja	111
Opis	112
Wyjaśnianie	113
Jednostki analizy	113
Jednostki indywidualne	115
Grupy	115
Organizacje	118
Wytwory społeczne	118
Przegląd jednostek analizy	119
Błędne wnioskowanie o jednostkach analizy: błąd ekologiczny oraz redukcjonizm	119
Wymiar czasowy	121
Badania przekrojowe	121
Badania dynamiczne	122
Badania zbliżone do dynamicznych	125
Przykłady strategii badawczych	127
Jak zaplanować projekt badawczy	127
Zaczynamy	129
Konceptualizacja	130
Wybór metody badawczej	130
Operacjonalizacja	131
Populacja i dobór próby	131
Obserwacje	132
Przetwarzanie danych	132
Analiza	132
Zastosowanie	132
Przegląd procesu planowania badań	133
Oferta badawcza	134
Elementy oferty badawczej	134
Główne zagadnienia	135

Kluczowe pojęcia	136
Pytania i ćwiczenia	136
Dodatkowe lektury	137
Socjologiczna strona w sieci	138
Infotrac College Edition	138

5 Konceptualizacja, operacjonalizacja i pomiar **139**

Wprowadzenie	140
Mierzenie wszystkiego, co istnieje	140
Koncepcje, pojęcia i rzeczywistość	141
Pojęcia jako konstrukty	142
Konceptualizacja	144
Wskaźniki i wymiary	144
Wzajemna wymienialność wskaźników	145
Definicje realne, nominalne i operacyjne	146
Tworzenie ładu pojęciowego	147
Przykład konceptualizacji: pojęcie anomii	148
Definicje w badaniach opisowych i wyjaśniających	151
Wybory dokonywane w procesie operacjonalizacji	153
Zakres zmienności	153
Zmienność między skrajnościami	154
Uwaga na temat wymiarów	155
Definiowanie zmiennych i wartości	155
Poziomy pomiaru	156
Implikacje poziomów pomiaru	159
Wskaźniki proste i złożone	160
Kilka przykładów możliwych wyborów w procesie operacjonalizacji	161
Operacjonalizacja trwa	162
Kryteria jakości pomiaru	162
Precyzja i poprawność	162
Rzetelność	163
Trafność	166
Kto decyduje, co jest trafne?	167
Napięcie między rzetelnością a trafnością	168
Główne zagadnienia	169
Kluczowe pojęcia	169
Pytania i ćwiczenia	170
Dodatkowe lektury	170
Socjologiczna strona w sieci	170
Infotrac College Edition	171

6 Indeksy, skale i typologie **172**

Wprowadzenie	173
Indeksy a skale	173
Budowa indeksu	176
Dobór pytań	176

Badanie zależności empirycznych	177
Punktacja indeksu	183
Braki danych	184
Walidacja indeksu	186
Status kobiety: przykład procesu tworzenia indeksu	189
Budowa skali	190
Skala dystansu społecznego Bogardusa	190
Skale Thurstone'a	191
Skala Likerta	191
Dyferencjał semantyczny	192
Skala Guttmana	193
Typologie	196
Główne zagadnienia	197
Kluczowe pojęcia	198
Pytania i ćwiczenia	198
Dodatkowe lektury	199
Socjologiczna strona w sieci	199
Infotrac College Edition	199
7 Logika doboru próby	200
Wprowadzenie	201
Krótką historia doboru próby	202
Prezydent Alf Landon	202
Prezydent Thomas E. Dewey	203
Dwa typy doboru próby	204
Próby nieprobabilistyczne	204
Dobór oparty na dostępności badanych	204
Dobór celowy lub arbitralny	205
Metoda kuli śnieżnej	205
Dobór kwotowy	206
Wybór informatorów	207
Teoria i logika doboru losowego	208
Świadome i nieświadome obciążenie próby	209
Reprezentatywność i prawdopodobieństwo wyboru	210
Losowanie	212
Rachunek prawdopodobieństwa, rozkład z prób i szacowanie błędów z próby	212
Populacje i operaty losowania	220
Przegląd populacji i operatów losowania	223
Schematy losowania	223
Prosty dobór losowy	224
Dobór systematyczny	225
Dobór warstwowy	227
Ukryty podział na warstwy w doborze systematycznym	229
Przykład: dobór próby studentów uniwersytetu	229
Dobór próby wielostopniowy grupowy	230

Schematy doboru wielostopniowego a błąd z próby	231
Warstwowanie w wielostopniowej próbie grupowej	234
Dobór proporcjonalny	234
Dobór nieproporcjonalny i ważenie	236
Przykład: dobór próby kobiet chodzących do kościoła	237
Podsumowanie probabilistycznego doboru próby	239
Główne zagadnienia	239
Kluczowe pojęcia	240
Pytania i ćwiczenia	241
Dodatkowe lektury	241
Socjologiczna strona w sieci	241
Infotrac College Edition	241

Część 3

Typy obserwacji 243

8 Eksperyment 245

Wprowadzenie	246
Tematy odpowiednie dla eksperymentu	246
Eksperyment klasyczny	247
Zmienne niezależne i zależne	247
Pretest i posttest	247
Grupy eksperymentalne i kontrolne	248
Eksperyment podwójnie ślepy	249
Dobór uczestników	250
Dobór losowy	250
Randomizacja	251
Dobieranie grup przez dopasowanie	251
Dobieranie grup przez dopasowanie czy randomizacja?	252
Odmiany schematów eksperymentalnych	253
Preeksperymentalne schematy badawcze	253
Trafność w badaniach eksperymentalnych	255
Przykłady eksperymentów	259
Eksperymenty „naturalne”	262
Mocne i słabe strony metody eksperymentalnej	264
Główne zagadnienia	265
Kluczowe pojęcia	265
Pytania i ćwiczenia	265
Dodatkowe lektury	266
Socjologiczna strona w sieci	266
Infotrac College Edition	266

9 Badania sondażowe 267

Wprowadzenie	268
Tematy odpowiednie dla badań sondażowych	268
Wskazówki do zadawania pytań	270

Wybierz właściwą formę pytania	270
Spraw, by pytania były jasne	271
Unikaj podwójnych pytań	271
Respondenci muszą być w stanie udzielić odpowiedzi	273
Respondenci muszą chcieć odpowiadać	273
Pytania powinny być adekwatne	274
Najlepsze są krótkie pytania	274
Unikaj form przeczących	274
Unikaj obciążonych pytań i pojęć	275
Budowa kwestionariusza	276
Ogólny format kwestionariusza	276
Formaty odpowiedzi	276
Pytania warunkowe	277
Pytania tabelaryczne	279
Kolejność pytań w kwestionariuszu	279
Instrukcje do kwestionariusza	280
Pilotaż kwestionariusza	281
Całościowy przykład	282
Kwestionariusz do samodzielnego wypełniania	282
Dystrybucja pocztowa i zwroty	285
Monitorowanie zwrotów	286
Listy przypominające	286
Wystarczający poziom zwrotów	287
Opis przypadku	288
Kwestionariusz wypełniany przez ankietera	290
Rola ankietera w badaniach sondażowych	290
Ogólne zasady pracy ankieterskiej	291
Koordinacja i kontrola	293
Sondaże telefoniczne	295
Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI)	297
Nowe technologie a badania sondażowe	298
Porównanie różnych metod badań sondażowych	300
Mocne i słabe strony badań sondażowych	301
Analiza wtórna	303
Główne zagadnienia	304
Kluczowe pojęcia	305
Pytania i ćwiczenia	305
Dodatkowe lektury	306
Socjologiczna strona w sieci	307
Infotrac College Edition	307
10 Jakościowe badania terenowe	308
Wprowadzenie	309
Tematy odpowiednie dla badań terenowych	309
Rzeczy, które należy brać pod uwagę w jakościowych badaniach terenowych	312

Różne role obserwatora	312
Stosunek do badanych	314
Niektóre paradygmaty jakościowych badań terenowych	316
Naturalizm	316
Etnometodologia	317
Teoria ugruntowana	318
Studium przypadku i metoda rozszerzonych przypadków	320
Etnografia instytucjonalna	322
Badania uczestniczące	323
Prowadzenie jakościowych badań terenowych	325
Przygotowanie do pracy w terenie	325
Wywiady jakościowe	327
Grupy fokusowe	330
Rejestrowanie obserwacji	331
Mocne i słabe strony jakościowych badań terenowych	334
Trafność	334
Rzetelność	335
Etyka badawcza w jakościowych badaniach terenowych	336
Główne zagadnienia	336
Kluczowe pojęcia	337
Pytania i ćwiczenia	337
Dodatkowe lektury	338
Socjologiczna strona w sieci	339
Infotrac College Edition	339
11 Badania niereaktywne	340
Wprowadzenie	341
Analiza treści	342
Tematy odpowiednie dla analizy treści	342
Dobór próby w analizie treści	343
Kodowanie w analizie treści	347
Przykład analizy treści	351
Mocne i słabe strony analizy treści	352
Analiza istniejących danych statystycznych	353
Badania nad samobójstwami Durkheima	353
Jednostki analizy	355
Problem trafności	356
Problem rzetelności	356
Źródła istniejących danych statystycznych	358
Analizy historyczno-porównawcze	360
Przykłady analiz historyczno-porównawczych	360
Źródła danych historyczno-porównawczych	363
Techniki analityczne	364
Główne zagadnienia	367
Kluczowe pojęcia	367
Pytania i ćwiczenia	367

Dodatkowe lektury	368
Socjologiczna strona w sieci	368
Infotrac College Edition	368

12 Badania ewaluacyjne **369**

Wprowadzenie	370
Tematy odpowiednie dla badań ewaluacyjnych	371
Sformułowanie problemu: zagadnienia związane z pomiarem	372
Określenie wyników	373
Mierzenie tła eksperymentu	374
Określenie interwencji	375
Określenie populacji	375
Nowe mierniki a mierniki już istniejące	375
Operacjonalizacja sukcesu lub porażki	376
Typy schematów badań ewaluacyjnych	377
Schematy eksperymentalne	377
Schematy quasi-eksperymentalne	378
Ewaluacja jakościowa	383
Kontekst społeczny	383
Problemy logistyczne	383
Niektóre zagadnienia etyczne	385
Wykorzystanie wyników badań	387
Badania wskaźników społecznych	391
Kara śmierci i odstraszenie	392
Symulacja komputerowa	393
Główne zagadnienia	394
Kluczowe pojęcia	394
Pytania i ćwiczenia	395
Dodatkowe lektury	395
Socjologiczna strona w sieci	395
Infotrac College Edition	396

Część 4

Analiza danych **397**

13 Analiza danych jakościowych **399**

Wprowadzenie	400
Powiązanie teorii z analizą	400
Odkrywanie prawidłowości	400
Metoda teorii ugruntowanej	402
Semiotyka	403
Analiza konwersacyjna	405
Przetwarzanie danych jakościowych	406
Kodowanie	406
Zapisywanie notatek	411
Tworzenie mapy pojęciowej	412

Programy komputerowe dla danych jakościowych	412
Księga Kapłańska widziana oczami programu NUD*IST	414
Sandrine Zerbib: zrozumieć kobietę reżysera	417
Główne zagadnienia	422
Kluczowe pojęcia	422
Pytania i ćwiczenia	422
Dodatkowe lektury	423
Socjologiczna strona w sieci	423
Infotrac College Edition	423

14 Kwantyfikacja danych **424**

Wprowadzenie	425
Komputery w badaniach społecznych	425
Kodowanie	428
Tworzenie kategorii kodowych	429
Budowa książki kodowej	431
Sposoby kodowania i wprowadzania danych	432
Arkusze kodowe	432
Kodowanie brzegowe	433
Bezpośrednie wprowadzanie danych	433
Wprowadzanie danych przez ankieterów	433
Kodowanie na karty do skanera optycznego	433
Bezpośrednie użycie kart do skanera optycznego	434
Powiązanie z programem do analizy danych	434
Czyszczenie danych	434
Czyszczenie dotyczące dopuszczalnych kodów	434
Czyszczenie logiczne	435
Główne zagadnienia	435
Kluczowe pojęcia	436
Pytania i ćwiczenia	436
Dodatkowe lektury	437
Socjologiczna strona w sieci	437
Infotrac College Edition	437

15 Podstawy analizy ilościowej **438**

Wprowadzenie	439
Analiza jednozmiennowa	439
Rozkład wartości	439
Tendencja centralna	441
Rozproszenie	443
Zmienne ciągłe i dyskretne	444
Szczegółowość a czytelność	445
Porównywanie podgrup	445
Łączenie kategorii odpowiedzi	446
Sposoby postępowania z kategorią „nie wiem”	447
Opisy liczbowe w badaniach jakościowych	448

Analiza dwuzmiennowa	449
Procentowanie w tabeli	450
Tworzenie i odczytywanie tabel dwuzmiennowych	453
Wprowadzenie do analizy wielozmiennowej	454
Główne zagadnienia	456
Kluczowe pojęcia	457
Pytania i ćwiczenia	457
Dodatkowe lektury	457
Socjologiczna strona w sieci	458
Infotrac College Edition	458
16 Model analizy rozbudowanej	459
Wprowadzenie	460
Początki modelu analizy rozbudowanej	460
Paradygmat analizy rozbudowanej	465
Replikacja	466
Eksplanacja	466
Interpretacja	470
Specyfikacja	470
Doskonalenie paradygmatu	471
Analiza rozbudowana i stawianie hipotez <i>post factum</i>	474
Główne zagadnienia	475
Kluczowe pojęcia	476
Pytania i ćwiczenia	476
Dodatkowe lektury	476
Socjologiczna strona w sieci	477
Infotrac College Edition	477
17 Statystyka w naukach społecznych	478
Wprowadzenie	479
Niebezpieczeństwo sukcesów matematycznych	479
Statystyka opisowa	480
Redukcja danych	481
Miary siły związku	481
Analiza regresji	486
Inne techniki wielozmiennowe	491
Analiza ścieżkowa	491
Analiza szeregów czasowych	492
Analiza czynnikowa	494
Wnioskowanie statystyczne	497
Wnioskowanie jednozmiennowe	497
Testy istotności statystycznej	498
Logika istotności statystycznej	499
Test chi-kwadrat	503
Główne zagadnienia	508
Kluczowe pojęcia	509

Pytania i ćwiczenia	509
Dodatkowe lektury	509
Socjologiczna strona w sieci	509
Infotrac College Edition	510

Część 5

Społeczny kontekst badań 511

18 Etyka i polityka w badaniach społecznych 513

Wprowadzenie	514
Zagadnienia etyczne w badaniach społecznych	515
Dobrowolne uczestnictwo	515
Nie krzywdzić badanych	516
Anonimowość i poufność	518
Oszukiwanie badanych	520
Analiza i prezentacja wyników	521
Instytucjonalne organa kontrolne	523
Kodeksy etyki zawodowej	523
Dwie kontrowersje etyczne	523
Kłopoty w kafejce	525
Obserwacja posłuszeństwa	526
Polityczne aspekty badań społecznych	527
Obiektywność a ideologia	528
Polityka przez małe „p”	531
Polityka we właściwych proporcjach	532
Główne zagadnienia	533
Kluczowe pojęcia	534
Pytania i ćwiczenia	534
Dodatkowe lektury	536
Socjologiczna strona w sieci	536
Infotrac College Edition	536

19 Zastosowania badań społecznych 537

Wprowadzenie	538
Teoria - zbieranie danych - analiza	538
Wykorzystanie umiejętności badawczych na co dzień	539
Poradnik konsumenta badań społecznych	541
Plan badań	541
Pomiar	542
Dobór próby	542
Eksperyment	543
Badania sondażowe	543
Badania terenowe	544
Analiza istniejących danych statystycznych	544
Badania ewaluacyjne	544
Analiza danych	545

Raportowanie	545
Zakończenie	545
Socjologiczna strona w sieci	546
Infotrac College Edition	546
Załączniki	547
A Jak korzystać z biblioteki	548
B Badania społeczne w cyberprzestrzeni	554
C Raport z badań	563
D Kwestionariusz struktury gospodarstwa domowego z badania GSS	570
E Liczby losowe	580
F Rozkład chi-kwadrat	582
G Powierzchnie pod krzywą normalną	683
H Szacunkowy błąd z próby	584
I Podręcznik SPSS	585
J Dwadzieścia pytań, które dziennikarz powinien zadać, zapoznając się z wynikami sondażu opinii	616
Słowniczek	623
Bibliografia	634
Bibliografia uzupełniająca	643
Indeks osób	649
Indeks rzeczowy	653

oprac. BPK